

עניג שבת

פרשת: חיי שרה - תולדות

כ"א במרחשון התשע"ב יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

עלון מס' 3 (1,052) (שנה עשרים ושש) לעילוי נשמת בעלי, אבינו וסבנו הרב אורי דסברג ז"ל (18.11.2011)

מועדי השבת חיי שרה
ער"ש מוצ"ש

י-ם	17.17	16.03
ת"א	17.18	16.17
ח'פ"ה	17.16	16.07
ב"ש	17.20	16.21
אילת	17.18	16.14

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת חיי שרה - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.43 - 4.39
זמן הנחת תפילין	5.13 - 5.09
הנץ החמה (מישור)	6.19 - 6.13
הנץ החמה (הנראה)	6.24 - 6.19
ס"ז ק"ש מג"א	8.05 - 8.02
חצות היום	11.28 - 11.26
מנחה גדולה	11.58 - 11.57
שקיעת החמה	16.37 - 16.39
צאת הכוכבים ב'	17.17 - 17.29

דף יומי: בכורות ה - יא

מועדי השבת תולדות
ער"ש מוצ"ש

י-ם	17.15	16.01
ת"א	17.16	16.15
ח'פ"ה	17.14	16.04
ב"ש	17.18	16.19
אילת	17.16	16.12

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת תולדות - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.48 - 4.44
זמן הנחת תפילין	5.18 - 5.14
הנץ החמה (מישור)	6.25 - 6.19
הנץ החמה (הנראה)	6.31 - 6.25
ס"ז ק"ש מג"א	8.10 - 8.06
חצות היום	11.31 - 11.28
מנחה גדולה	12.01 - 11.58
שקיעת החמה	16.36 - 16.36
צאת הכוכבים ב'	17.26 - 17.26

דף יומי: בכורות יב - יח
לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.
לדוגמה: זמן שקיעה מתח שבטריה"
את העלון ניתן למצוא באתר
www.yeshiva.org.il
וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת
ב"מדיע יהודי" www.moreshet.co.il
יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
כתובת: רח' בלוק 3, ת"א
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il
דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-1700

חידושו של אברהם אבינו

פרשת חיי שרה פותחת בתיאור ארוך ומפורט של קבורת שרה אימנו. אמנם אצל אבות נוספים מצאנו, יחד עם סיפור מותם, גם תיאור קצר של מקום הקבורה, ולעיתים גם פרט נוסף. אך רק אצל שרה אנו מוצאים פרשייה שלימה על עצם הקבורה, שעיקרה - משא ומתן בין אברהם לבני חת על רכישת מקום הקבר. האריכות בולטת במיוחד כיוון שקשה להבין מה באה הפרשייה כולה ללמדנו. לכן גם הפרשנים הקלאסיים, כראב"ע ורמב"ן, התייחסו לשאלה זו. ראב"ע מביא לשאלה זו שני פירושים: "ונוכרה זאת הפרשה להודיע מעלת ארץ ישראל על כל הארצות לחיים ולמתים. ועוד, לקיים דבר ד' לאברהם להיות לו נחלה." רמב"ן מתעמת עם דבריו, ולאחר שדוחה פירושים אלו מציע שני פירושים משלו ("להודיע חסדי השם עם אברהם... ועוד, כי רצה להודיענו מקום קבורת האבות"). לעניות דעתנו גם בפירושים אלו אין בכדי להסביר את אריכות ופירוט הפרשה, ובשורות הבאות ננסה למצוא עומק נוסף הטמון בה.

קודם להסבר זה נזכיר עובדה ידועה, שבתקופות קדומות, עוד מימי קין והבל, נחלק העולם לחקלאים ולרועי צאן. כאשר עובדי האדמה נטועים במקומם וקשורים לאדמתם, בעוד שהרועים נעים ונדים בארץ, ואינם תלויים במקום. גם בצורת הקבורה נחלקו: הנוודים קוברים במקום מקרי (ובאיש חשבו - על גבעה נישאה או תחת עץ רענן). לא כן עובדי האדמה, המקפידים לקבור מתייהם במערה בנחלתם, כאשר האדמה אותה עבד האדם בחייו - ייטמן בה במוותו, ויאסוף אל אבותיו אשר הנחילו לו את הארץ, שאף הם טמונים באותה מערה עצמה. כבר עמדו מפרשים חדשים על כך שהמשא ומתן בין אברהם לעפרון אינו חוזר על עצמו, כפי שנראה במבט ראשון, אלא יש בו התקדמות. אברהם מבקש מבני חת: "תנו לי אֶחָזֶת קֶבֶר עִמָּכֶם", כלומר: מכרו לי אחוזה שיש בה קבר. אולם נענה: "במבחר קברינו קבר את מתך", כלומר: אתה מוזמן לקבור מתך בקברו של אחר. לאחר שמצביע אברהם על שדה מסויים, ומתעקש לקנותו, מסכים עפרון החיתי בסופו של דבר למכור את השדה במחיר עצום, ואברהם אכן קונה שדה, שמערה בקצהו.

לא מרוע דוחים אנשי חת את בקשת אברהם, שהרי טענתם נשמעת: למה זה יקנה אברהם, רועה הצאן אשר מתהלך בארץ לאורכה ולרחבה, שדה הראוי לעבודה? אם חפץ לקבור מתו כאחד החקלאים - הרי הוא מוזמן, ובמיטב הקבירים. אך מדוע לרכוש לשם שדה שלם? אלא שמשמיענו כאן אברהם לקח גדול לדורות: אמנם נודד הוא בארץ כאחד הרועים, אך אין זה משום שאינו קשור לאחוזתו. אדרבה ואדרבה - עובד האדמה אחוז בשדהו בלבד, ואילו אברהם נאחז כביכול בארץ כולה. כל נודדיו בארץ אינם אלא משום "קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה". לכן בעוד שבחייו מתהלך אברהם בארץ, בקבורתו וקבורת משפחתו רוצה להביע שהקשר לארץ הוא קש בל יינתק, וזרעו יחיה בה את חיינו, יטמן בה עם אבותיו, ויורישנה לבניו. לכן קונה אברהם שדה סמלי, וכבעל שדה קובר את מתו במערה אשר בקצה השדה. כך ימשיך אברהם לבטא אחיזתו בארץ בהליכותיו, אך ייטמן בה כעובדי האדמה הנטועים בנחלתם. לכן מאריכה התורה בפרשת קניית המערה, ושבה ומזכירה את הדבר בפטירת כל אחד מהאבות - להשמיענו שכאן מובעת לראשונה זיקת אבי האומה עם הארץ, עליה כרותה ברית לזרעו.

הרב **בנימין הולצמן**, רב קיבוץ מעלה גלבוע ור"מ בישיבת הקיבוץ הדתי

העלון מוקדש לזכר ולע"נ אמנו **זהבה בת דב-ברל קורנפלד בינשטוק ז"ל**, שביום כ"ד במרחשון תשע"ב חל יום הזכרון הראשון לפטירתה. יהי זכרה ברוך!

סעודה שלישית וסיום מסכת חולין שבדף היומי יערך לזכרה בשבת קודש פרשת חיי שרה בבית הכנסת הפוע"מ בנחלת יצחק ת"א.

היתר המכירה בשנת שמיטה שעליה אנו סומכים אינה מקובלת על כל הקהלים. הסבר לטענת התנגדות היא שבהפקעת הקדושה ע"י מכירת הקרקע לגוי אנו מביטלים את מצוות שוב הארץ. הרב קוק במבוא ל"שבת הארץ" (פט"ו) סובר שטענה כזו אין לה בסיס. אמנם יש קדושה בקיום המצוות התלויות בארץ, אבל זה רק חלק. לטענתו יש קדושה לארץ ישראל מצד עצמה. ארץ ישראל קדושה מאז ומעולם. מפני מעלתה הקודמת היא ניתנה דווקא לעם ישראל. ארץ ישראל פורחת ומחזירה חיים רק ליהודים בגלל אופיה וקדושתה. ארץ ישראל היא לנו מתנה מבורא עולם: "ונתתי לך ולזרעך אחריו... את כל ארץ כנען לאחוזת עולם" (ז, ח). וזה סימן גדול לישראל מסביר במקום רבינו בחיי: "... שמיים שגלו ממנה לא נתיישרה שם אומה כלל, אבל היא חרבה ושוממה עד שישבו אפרוחיה לתוכה" (שם יח, כד). זקנינו ראו את שממונה של הארץ כשחזרו אליה מגלות ארוכה. הורינו הצליחו להפריח במשך ששים שנה את השממה, וזהו קיום ומימוש ההבטחה לאבות, ארץ פורחת שכל אומות העולם נושאים עיניהם אליה, ולא רק את עיניהם. אמנם ארץ ישראל היא לא ארץ של נפט ודלק, בינתיים... אבל היא ארץ זבת חלב ודבש לכל הדעות. אל תרד מצרימה נאמר ליצחק. אין ליהודי מה לחפש בחו"ל - ביתו בארץ. או כמו שכתב החתם סופר בתשובותיו (יו"ד סימן רלד): "ארץ ישראל עדיפה מחוצה לארץ בכל הזמנים בלי ספק..."

בספרו "עייטורי תורה" (שבעה כרכים של דברי חכמה בינה ומוסר) מספר הרב אהרון יעקב גרינברג שבפולמוס הגדול על דרכה של הצינונת, אמר הראי"ה קוק למי ממנהיגי הצינונת כי הקו הפוליטי הנכון שיש להסתכל על הצינונת נוכל למצוא בתורה ופירט: בתחילה אמר הקב"ה ליצחק: "והרביתי את זרעך" - זאת אומרת שעל הצינונת לעודד עליה גדולה לארץ, ולהרבות היהודים בארץ ישראל. אחר"כ אמר הקב"ה: "ונתתי לזרעך את כל הארצות האל". וכשהארץ תהיה בעצמאותנו ושלנו: "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" - גם גויי הארץ - השכנים שלנו מסביב - יתברכו בנו - יכירו וידעו ויקבלו שזו ארצנו.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ שלומית - סוניה קפלן ע"ה. נולדה בשנת תרצ"ו, נפטרה ב-ט"ז במרחשון תש"ע. יהי זכרה ברוך!

בס"ד

מפעל תפילין

יצור בתי תפילין

גסות מהודרות בכל הנוסחאות

77015 זיס 77

בהשגחת הרב משה שאול קליין שלי"ט א מו"צ בבד"ץ דמרון הגד"ש ואזור שלי"ט א.

בדיקת תפילין וחקיקונים

במקום עורכים בדיקת מחשב למזוזות, פרשיות ונ"ך.

לפניה, להתייעצות ולהזמנה: 09-8870673

מאפיית **הכהנים** BREAD CAFE

כשר

מתמחים בייצור של דברי מאפה בשיטה חדשנית - ב"טעם של פעם"

חנוכה ברשת קונדטוריות "הכהנים" סופגניות בטעמים שונים ומדהימים

סיני הרשת: * חולון: המרכבה 73, טל. 035507077

* תל אביב: יגאל אלון 126 "קופי שופ" טל. 036964865

* גבעתיים: ויצמן 24 - "קופי שופ" 035718348

* כורזין 5 035713554

* תפוצות ישראל 6 - "קופי שופ" 035713554

אגם אענות יהודית ירושלים

מזכרות איכותיות לכל אירוע ושמחה

* ברכונים * זעירות לשבת * פרק שירה * תהלים * כתובות לנישואין * הגדות * עגילות * ספר הקידוש * סידורים * תפניות יודאיקה * סגולות * הפקות דפוס * עבחר גדול של סדר הדלקת נרות חנוכה *

על: 02-6511420 נייד: 052-4770551

www.agam5.co.il

שבת פרשת חיי שרה

הפטרה: "והמלך דוד זקן" (מלכים א' א, א).

"ותן טל ומטר לברכה".

מיום שבת קודש כבר הוחזק לומר במשך 30 יום 100 פעם משיב הרוח ומוריד הגשם. המסופק אם הזכיר טל ומטר או אמר ותן ברכה – לא חוזר.

בגמרא במסכת ברכות (כט.) אמרו, טעה ולא שאל גשמים בברכת השנים, מחזירין אותו. כלומה אם טעה אדם ולא הזכיר בקשה על הגשמים בברכת השנים, דינו כדון מלכות שחיסר ברכה אחת מברכות התפילה, שאין תפילתו תפילה שלימה. התוצאה מכך היא: שאם סיים תפילתו בלא שאלת גשמים, עליו לחזור ולהתפלל שנית את כל תפילת העמידה. כך פסקו הרמב"ם בהלכות תפילה, פרק י'. והשלחן ערוך בסימן קיז.

יום חמישי אומרים יום כיפור קטן, אבינו מלכנו ותחנון במנחה.

שבת פרשת תולדות

הפטרה: "ויאמר לו יהונתן מחר חודש" (שמואל א' כ, יח).

מברכים החודש: כסלו

ראש חודש כסלו ביום ראשון הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.
המולד: ליל שבת קודש שעה 6, 36 דקות ו-16 חלקים. לא אומרים אב הרחמים ולא מזכירים נשמות.

במנחה לא אומרים צדקתך.

זמן קידוש לבנה: מליל רביעי, ד' בכסלו ועד ליל שישי י"ג בכסלו.

מוצאי שבת קודש

יעלה יבוא בברכת המזון במוצאי שבת קודש

בשבת ערב ראש חודש, הממשיך סעודה שלישית תוך הלילה אם לא אכל פת בלילה, אומר "רצה" ולא אומר יעלה יבוא. מי שהמשיך סעודתו ואכל פת גם בלילה הכניס עצמו לפלוגתא גדולה.

מקור המחלוקת הוא, האם הולכים אחר עיקר והתחלת הסעודה וחייב להזכיר "רצה" למרות שמברך בלילה, או הולכים אחר שעת הברכה, ואם מברך בלילה כבר לא יוכל לומר "רצה". בשולחן ערוך (קפח, י) פוסק שהולכים אחר עיקר הסעודה, ואז אומר 'רצה' ולא אומר 'יעלה יבוא'. המשנה ברורה (שם, קלד) מבחר: "... ר"ל, דאם אכל בהם ונתאחר הברכת המזון עד הערב, צריך להזכיר (רצה), דאולינן בתר זמן התחלת הסעודה". ובסעיף קלג מסביר המשנה ברורה דיני "יעלה יבוא" במוצאי שבת שחל ב"ח: "ולפיכך, אף אם חל ראש חודש במוצאי שבת, זכיר בברכת המזון של שבת לבד ולא של ראש חודש". וניתן להבין מהמשנה ברורה, שדין זה הוא דוקא אם גמר אכילתו מבעוד יום, אבל אם אכל פת גם אחרי שירד הלילה, חייב מעיקר הדין להזכיר מעין המאורע, אלא שיש בזה "תרת" דסתרי, שלא יכול להזכיר "רצה" ו"יעלה יבוא" ביחד, מאחר וכבר לילה מחד, אבל בתחילת הסעודה לא היה ראש חודש מאידך – והוא פוסק שעדיף להזכיר "יעלה יבוא" שהוא לכל הדעות, מאשר "רצה" שיש בו מחלוקת. "... דהיאך יאמר 'ביום השבת הזה' ואח"כ יאמר 'ביום ראש חודש הזה', דהא ראש חודש הוא ביום א' – אם כן מוטב להזכיר של ר"ח דזה יש חיוב לכ"ע, מה שאין כן בהזכרת שבת, דיש פלוגתא בין הראשונים אם חייב להזכיר כלל כשמברך במוצאי שבת. ואף דאנן פסקינן כאן בשולחן ערוך דאולינן בתר מעיקרא וחייב להזכיר של שבת במוצאי שבת, מכל מקום כאן שהוא מקום הדחק מוטב שידחה הזכרת שבת מפני הזכרת ראש חודש, דהוא חיוב לכולי עלמא", המשנה ברורה (שם) מביא גם את דעת החולקים הסוברים שיש לומר גם רצה וגם יעלה יבוא, "ולא קפדינן במה דנראה כסותרים אהדדי, דב"רצה" נתחייב משעה שהתחיל הסעודה ביום, ואחר כך כשנמשך הזמן ולא בירך

והגיע לילה של י"ט או של ראש חודש, ניתוסף עליו חיוב לזכור מעין המאורע של שעה שהוא מברך בו".

הבן איש חי מביא את בעל הלכות גדולות, שהולכים אחר עיקר הסעודה ואומרים 'רצה' ואינו אומר 'הזה' אלא אומר: 'רצה והחליצנו... ביום השבת הגדול והקדוש, כי יום...'

בכף החיים (קפח, קמג) מביא מחלוקת ראשונים. דעת הרא"ש בתשובה (כלל כב), שאין להזכיר כלל 'רצה', כיון שמברך כבר ביום חול, ופסק שמשום כך שב ואל תעשה עדיף.

לכן, מוטב לסיים סעודה שלישית קודם השקיעה, ויאמר רק 'רצה'. ואם המשיך ואכל לתוך הלילה, יאמר גם 'רצה' וגם 'יעלה יבוא', ויש לו על מי לסמוך.

ברכי נפשי

המנהג לומר אחרי שחרית בראש חודש פרק ק"ד שבתהלים – ברכי נפשי – יסודו במנהג ספרד ומובא בטור אור"ח סימן תכג, משום שהמזמור מפאר את בריאת העולם ובו הפסוק: "עשה ירח למועדים". טעמו של ערוך השולחן שזהו המזמור שהלויים היו שרים בבית המקדש בשעת הקרבת קרבנות מוסף של ראש חודש (אור"ח תכד, ג). בנוסח אשכנז הוא שיר של יום בראש חודש ואין אומרים את השיר של אותו יום בשבוע.

ברכי נפשי (בתוספת שירי המעלות) אומרים גם בחורף בשבתות בין מנחה לערבית, משבת בראשית עד שבת הגדול. (בקיץ אומרים פרקי אבות). אבודרהם נתן לכך טעם במדרשו: משל לכלה ומלכה שמלוין אותה בשירות ותשבחות ושבת מלכה (שבת מלכתא) וכלה (בואי כלה).

דיוקי תפילה

צבי שביט (שטרן), שילה
zvaiaya@gmail.com

"הנאהבים והנעימים בחייהם"

בשבוע שעבר התייחסתי לתפילת אב הרחמים שנאמרת בשבת לפני תפילת מוסף (לפי מנהג האשכנזים). כפי שצינתי, תפילה זו חוברת בזמן הפרעות של מסעי הצלב. במהלך הפרעות קהילות שלמות קידשו ביהוד את השם כשמייאנו להגיד שהם מאמינים באותו האיש, ומתו על קידוש השם.

בפיטו זה מופיע המשפט "קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם, הנאהבים והנעימים בחייהם, ובמותם לא נפרדו". משפט זה מבוסס על פסוק מקינת דוד על שאול ויהונתן, שנהרגו על ידי הפלשתים במהלך הקרב בהי הגלבע. בקינתו אומר דוד: "שאול ויהונתן, הנאהבים והנעימים בחייהם, ובמותם לא נפרדו" (שמואל ב' א', כ"ג). על פי פשט הפסוק, דוד משבח את שאול ויהונתן שהיו נאהבים בחייהם, וגם במותם לא נפרדו זה מזה ומתו יחדיו בקרב. הר"ד"ק מפרש אחרת את הפסוק: על אף ששאול ויהונתן ידעו בנבואה שהם עתידים למות בקרב, לא נפרדו מעם ה' ולא נסו מהמלחמה, אלא לחמו בגבורה. שני הפירושים מתאימים כמובן גם לקהילות שעל אף שידעו בוודאות שבסירובם להכיר באותו האיש הם גוזרים על עצמם מיתה, לא נפרדו מעם ה' וקידשו את שמו במיתתם. כמו כן, במותם המשותף לא נפרדו גם זה מזה.

כיצד יש לחלק את הפסוק ואת המשפט שבתפילה? יש הטוענים ואומרים "הנאהבים והנעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו". לפי הטעמים של הפסוק ולפי הפירוש של הפסוק ברור שזו טעות, ויש לומר "הנאהבים והנעימים בחייהם, ובמותם לא נפרדו".

אגב, פסוק זה משמש אותנו לפעמים כאשר מדברים על שני חברים טובים שמתו ביחד, במיוחד כאשר מדובר על חברים שמתו יחד בקרב או בפגיעה. יש להקפיד על כתיבה ואמירה נכונה של הפסוק.

יהי רצון שנוזכה לראות בקרוב את הנקמה בגויים על הדם הרב ששפכו בעם ישראל, ושונוכה לגאולה שלמה בקרוב ממש. אמן. (תודה לשבח שטרן, שהאיר את עיני בנושא זה).

בדרכי חיינו

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

מדור חדש זה הציב לעצמו משימה אצילית של הגברת המודעות לבטיחות בדרכים של מדינתנו ופרשת השבוע (פרק כ"ד) נותנת הזדמנות מצוינת לכך:

(ט) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׂוּחַ בְּשָׂדֶה, לְפָנוֹת עֶרֶב; וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים.

(סד) וַתֵּשֶׂא רַבֶּקָה אֶת-עֵינֶיהָ, וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק; וַתִּפֹּל, מֵעַל הַגְּמֵל.

(סה) וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד, מִי-הָאִישׁ הַלֵּזֶה הַהֶלֶךְ בְּשָׂדֶה לְקִרְאֹתֵינוּ, וַיֵּצֵא אֹתָנוּ, הוּא אֲדֹנָי; וַתִּקַּח הַצִּעִיף, וַתִּתְפַּסֵּס. עַל פִּי מִלּוֹן אֲבִיךָ שׂוֹשֵׁן, הִגְמַל נָחֵשׁ לְבַהֲמַת הַמֵּשָׂא וְהַתְּחַבּוּרָה הַמוֹעֲדֶפֶת בַּמִּדְבָּר. פְּסוּק ס"ד מתאר תאונה: רבקה מאבדת, מסיבה לא ברורה, את אחיזתה בגמל ונופלת. הרי (בעידן הטרור-פייסבוק) היא לא ידעה כיצד נראה יצחק ועל כן תמוה שאבד לה כושר הריכוז עד כדי כך שעזבה את הגה הגמל. כדי לתרץ קושיה זו אומר האבן עזרא שפסוק ס"ה קדם לפסוק ס"ד. כלומר, קודם רבקה שאלה את אליעזר מי האיש ההולך לקראתם בשדה וכששמעה שזה יצחק, נפלה מרוב התרגשות.

אך הנה בא המדרש ומציע לנו פירוש אחר, שאינו מצריך שינוי בסדר הפסוקים, וזה לשונו:

"יצחק תקן תפלת מנחה – שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב', ואין יצחק אלא תפלה, שנאמר (תהלים ק"ב) 'תפלה לעני כי – יעטף ולפני ה' ישפך שיחו' (תלמוד בבלי, ברכות, דף כו ע"ב וכן במקורות נוספים).

במילים אחרות, רבקה ראתה מראה מאד לא שיגרתי של אדם המתפלל לעת ערב בדבקות רבה, לצד נתיב הגמלים, וזה ריגש אותה מאד והוציא אותה משלוות נסיעתה עד כי נפלה מעל הגמל.

מאז עליית שבחחנו ארצה, אנו נפעמים מאחד המנהגים הפסטורליים ביותר המתקיימים תדיר במדינת ישראל המודרנית. תוך כדי נסיעה בכביש המהיר אפשר להשקיף על אנשים העוצרים לעת ערב בשולי הכביש ומתפללים מנחה. מחד גיסא, אנו מזהים כאן לא פחות מחוויה המעוררת השראה. אך מאידך, האם השראה זו עלולה לבא על חשבון בטיחותנו?

שימו לב: על פי מידע שאסף הירחון "פורבס" לאחרונה מחברות ביטוח אמריקאיות, נמצא כי השהייה בכבישים מסוכנת ביותר בין השעות 17:00 עד 19:00 (ממוצע השנתי); כנראה בגלל שתנאי הראות מידרדרים סמוך לשקיעת החמה. האם אין אותם "מתפללי שוליים" בסוף היום עוברים על מצוות "ונשמרתם לנפשותיכם" בעודם נוטלים סיכונים שלא לצורך? יתר על כן, ייתכן והתנהגותם משפיעה לרעה על כושר הריכוז של נהגים אחרים.

משמע מהרב קוק (סידור עולת ראייה), שמנחה היא התפילה הכי מאתגרת בכך שהיא דורשת מאיתנו רמת מודעות גבוהה על מנת לשבח אותה בעיצומם של עיסוקי היום. כיום, שיעור הנפגעים והנהרגים בכבישנו הוא בלתי נסבל לאור זאת, כדאי לנו להיות ערניים לאפשרויות נוספות לתפילת מנחה (אולי אפילו במיניין!) שאינן מתנגשות עם שעות הראות הלקויה ואינן מתרחשות בשולי כבישינו הקמוסים. גם כנהגים כדאי לנו לאמץ משנה זהירות כאשר מתרחש מראה מרהיב מבעד לשמשת הרכב. ירידה בשיעורי תאונות הדרכים כפועל יוצא מאמצעים אלו תתפרש כהשראה של ממש, לכל הדעות.

בן קורן ואביגיל קורן
בן קורן הוא פרופ' לאונקולוגיה – מנהל מכון הקרינה במרכז הרפואי תל-אביב ויו"ר עמותת "תשקופת" ("פרספקטיבה" עפ"י אבן שושן) – עמותת התומכת רוחנית באנשים עם מחלות קשות ובבני משפחותיהם.

על משפט וכלכלה בפרשה

עו"ד זאב דסברג

"הגמיעיני נא מעט מים מכדך" מבקש העבד את רבקה. תשובתה של רבקה מחולקת לנושאים: "שתה אדוני" – והיא מציעה לו מהמים שכבר שאבה בכדה. לאחר שהוא שותה היא מציעה לו "אגם לגמליך אשא עד אם כלו לשתות" ומרגע זה, אף מבלי שקיבלה את הסכמת העבד להעסקתה – מתחילה רבקה "לעבוד" וממחרת לרוץ הלך וחזור לבאר כדי להרוות את הגמלים. כשמסיימת רבקה את מלאכתה היא זוכה בנזם זהב ובשני צמידים לידיה. לו היינו בוחנים את פעולותיהם של רבקה ועל העבד בהיבט המשפטי-ישראלי של ימינו, היינו אוסרים על העבד לשלם לרבקה את שכרה באמצעות נזם וצמידים. שכן החוק קובע (חוק הגנת השכר תשי"ח – 1958), ככלל, ש"שכר העבודה ישולם במזומנים... או בשיק או במחאת דואר". קיימת אפשרות מסוימת לשלם לעובד באמצעות שווי כסף: "באכול ובמשקאות המיועדים לצריכה במקום העבודה, להוציא משקאות ומשכרים, או בדיוור" הרעיון שבבסיס חוק זה הוא: ששכר עובד צריך להיות זמין בזמן ובזמנו. שכן, אין להטיל על העובד את הטרחה שבמימוש שווה הכסף שקיבל – לכסף מזומן הנחוצ לו למחייתו. ולהגנתו יוכל העבד לטעון כמה טענות: ראשית – הנזם והצמידים ניתנו כמחוות תודה על מחוות החסד הראשונה של רבקה "שתה אדוני" מתוך המים שכבר היו בכדה, ולא הייתה כרוכה בהעסקת רבקה בעבודות שאיבה עבורו. שנית – העבד לא קיבל את הצעת העבודה של רבקה לשאוב לגמלים אלא השתאה והחריש לה לכן אין הוא מחויב בתשלום שכרה. שלישית – הנזם והצמידים לא ניתנו במסגרת "דיני עבודה" אלא במסגרת "דיני משפחה" וקיושיו. רביעית – יטען העבד בחייו: החוק הישראלי לא חל בחרון ולא היה בתוקף במועד התשלום.

סיפור ומעשה

"ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה" (כג, ב)
בימי רבנותו של הצדיק ר' לוי יצחק מבדיטשב נפטר יהודי אמיד שהיה ידוע כקמצן גדול. משפחתו לא נתרצתה לשלם מחיר מופקע לחברה קדישא למקום קבורה. הלכו לשאול את ר' לוי יצחק. הוא שמע מי שנפטר, ציווה שהיורשים ישלמו על הקבר כפי רצונם וביקש להזמין ללוויה. כששמע הקול שהצדיק בכבודו הולך ללוויה, כולם באו, וכבוד גדול נעשה לנפטר. אחרי הלוויה ביקשו בני העיר לדעת מדוע? ר' לוי סיפר על שלשה מקרים שבאו לפניו לדין תורה שבהם נתגלה החסד הגדול שעשה הנפטר הכל במתן בסתר. וזה מעשה אחד מתוך השלשה: יהודי עני בברדיטשב רצה לנסוע למרחקים כדי לנסות מזלו וע"י לפרנס משפחתו. לאשתו, שתסכים לנסיעה, אמר שמצא סוחר עשיר ששולח אותו מחוץ לעיר לעסקיו ואותו עשיר יעביר דרך גזבר העיר מידי יום חמישי משכורת לאשה. כהגיע יום חמישי פנתה האשה לגבר, וזה אמר שאין לו כל כסף עבורה. בעלי לא שקרן, צעקה האשה, אבל לא עזר כלום. שמע העשיר (הנפטר) את הצעקות ויצא לברר במה מדובר. סחו לפניו את המאורע. אמר העשיר: צדקה האשה. אני בעצמי קיבלתי את בעלה לפקיד, והתניתו עמו לשלם לאשתו מדי שבוע הסך הקצוב. ציווה העשיר לגזבר לשלם לה את הסך בכל יום חמישי בשבת דיוק.
אותו עני שנסע לזרוב הצליח לו הקב"ה והרוויח סכומי כסף גדולים. לאחר זמן חזר העני, שנעשה עשיר, לביתו. אחרי ההתרגשות של שמחת הפגישה, סיפרה האשה לבעלה, שתודות לה' היא לא סבלה מחסור, כי העשיר שילם את תמידים כסדרם את השכירות בכל חמישי בשבוע. ונתתום לה, והבין לרעו של העשיר. לקח האיש ציוד כסף, כחשבון שעשה לפי מה שקיבלה האשה, והלך לעשיה שהוא הנפטר דנו, כדי לשלם לו על מה שהוציא על אשתו, והלה אינו רוצה לקבל "לאו בעל דברים דיד את" – הוא אומר לו – "איני מכיך, ולא לך נתתי מה שנתתי, רק לאשתך בתור מתנה. באו לדין תורה, לפני מספר ר' לוי יצחק, וזכה הנפטר בדינו. כך היה בכל שלשת "דיני תורה" אלה – סיים הצדיק מברדיטשב – ודאי כדאי הוא שנכבדו במותו. אז הבינו בני העיר שיש צדיקים בנסתה. יש יהודים קושיי חסד שלא מעונינים בפרסום. יש מעלה גדולה גם במן בסתה... (ספורי חסידיים, הרב שלמה יוסף זיון)